

เทศน์เช้า วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๕

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

โยมมาทำบุญ ทำบุญคือเสียสละ สิ่งที่เสียสละ ความรู้สึกนี้มันเป็นนามธรรม ที่มองเห็นไม่ได้ว่าเราจะเสียสละอย่างไร? เราถึงต้องมีวัตถุทาน พอวัตถุทานนี้ วัตถุทานเกิดจากความเสียสละของเรา ถ้าเราเสียสละของเรา เห็นไหม นี่คือการฝึกฝนหัวใจ ถ้าหัวใจเป็นสาธารณะนะ ถ้าหัวใจเป็นสาธารณะคือเรามองเห็นความเสมอภาค ใจเขาใจเรา ถ้าเรารู้สึกว่าใจเขาใจเรา ความเป็นอยู่มันจะดีขึ้น แต่ถ้าไม่รู้สึกลใจเขาใจเรา มันมีแต่ใจเราใจ

ถ้ามีแต่ใจเรานะมันมีแต่ความแค้นเคือง มันมีแต่ความเร่าร้อน เพราะ เพราะโดยสังจะ โดยสังจะ โดยอริยสังจะความจริงคือทุกข์เป็นอริยสัง ถ้าทุกข์เป็นอริยสัง ในหัวใจของสัตว์โลกมันมีความทุกข์เผาผลาญของมันอยู่ ถ้ามีความทุกข์เผาผลาญของมันอยู่ ทุกคนถ้ามองแต่หัวใจของตัวเองมันจะมองเห็นแต่ทุกข์ที่เผาผลาญใจของตัวเอง แต่ถ้าจิตใจมันเป็นสาธารณะ เห็นไหม ทุกคนมันก็เหมือนกัน เขาก็มีความแค้นเคืองอย่างนี้เหมือนกัน แต่ทำไมเขาเก็บงำของเขาได้ ถ้าเขาเก็บงำของเขาได้ เขามีเหตุผลอย่างไร? ถ้าเขามีเหตุผลอย่างไรใช่ไหม? แล้วเรามีเหตุผลอย่างไร?

นี่เวลาบอกว่าเราทุกข์ๆ ทุกดวงใจเหมือนกัน ทุกข์นี้เป็นอริยสัง ทุกข์นี้เป็นความจริง ทุกข์เกิดขึ้น ทุกข์ตั้งอยู่ แล้วทุกข์ดับไป แล้วเกิดมาทำไม? เกิดมาทุกข์เกิดมาทำไม? นี่เราปฏิเสธไม่ได้ เราปฏิเสธความเกิดความตายไม่ได้หรอก ถ้าเราปฏิเสธได้นะเราจะปฏิเสธความคิดที่มันให้ความทุกข์กับเรา เราจะปรารถนาแต่ความรู้สึกนึกคิดที่มีแต่ความสุข ความพอใจ แต่เราปฏิเสธความรู้สึกนึกคิดอย่างนั้นไม่ได้เลย

ฉะนั้น สิ่งที่เกิดและการตายเราปฏิเสธไม่ได้ เราปฏิเสธไม่ได้เพราะอะไร? เพราะมันเหนือการควบคุม เหนือการจัดการของเรา แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้ว เห็นไหม ตรัสรู้ธรรม เวลาเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ ไปเที่ยวสวนเห็นยมทูต คนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย

เวลาเกิดขึ้นมา นี่เราเกิดขึ้นมาแล้วเป็นเราใช่ไหม? เราก็อำนาจไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย ใจ เราจะแสวงหาแต่ความพอใจของเราใช่ไหม? คนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย เราต้องเป็น เช่นนั้นด้วยหรือ? ถ้าเราต้องเป็นเช่นนั้นด้วยหรือ ฟังตรงข้ามมันต้องมี ถ้าฟังตรงข้ามมี ท่านแสวงหาของท่าน เห็นไหม ท่านแสวงหาของท่านจนท่านเข้าใจ เห็นความเป็นจริง

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าชนะมารณะ “มารเอ๋ย เธอเกิดจากความดำริของเรา บัดนี้เราจะไม่ดำริถึงเจ้าอีกแล้ว เจ้าจะเกิดบนหัวใจของเราไม่ได้เลย” เห็นไหม

เจ้าจะเกิดบนหัวใจเราไม่ได้เลย คือมันไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย ใจ สิ่งที่มีมันเกิด มันแก่ มันเจ็บ มันตายก็ความอยากของเรานี่ ใจ ความอยาก ความแสวงหา ความต้องการนี้แหละทำให้ เราเกิด นี่อยากได้สิ่งใด อยากได้ อยากดี อยากเป็น อยากไปหมดเลย แล้วความอยากมันคืออะไรล่ะ? ความอยากมันเป็นกิเลส แล้วเวลามาวัดนี้เป็นความอยากไหม? เรามาวัด เรามาเสียสละนี่ เป็นความอยากไหม? ความอยากที่เป็นมรรค ใจ

นี่เราอยากดี อยากดีต้องทำดี ชั่วไม่ต้องอยากนะ ความเพ้อเรือ ความพลั้งพลอ ความ สะเพร่า ความเหงาหงอยไม่ต้องอยากนะ มันมีเอง แต่ความตื่นตัว มีสติสัมปชัญญะ การ ขวนขวาย การทำสิ่งที่เป็นความดี เห็นไหม ต้องขวนขวาย แล้วอย่างนี้เป็นกิเลสไหม? สิ่งที่เป็น ตัณหาความทะยานอยาก ตัณหา วิวาทตัณหา มันเป็นสมุทัย สิ่งที่เป็นสมุทัย สมุทัยควรละ แต่สิ่งที่ ควรละ แล้วเอาอะไรไปละมันล่ะ? สิ่งที่เราจะควรละมัน เห็นไหม เราก็อำนาจด้วยความมีสติ มี ปัญญา ด้วยความขยันหมั่นเพียรเป็นคนละ อันนี้เป็นมรรค

คำว่าเป็นมรรคนะ นี่มรรค มรรคญาณ สิ่งที่เป็นมรรคเป็นพลังงาน สิ่งที่เป็นความทุกข์ เป็นพลังงานไหม? มันเป็นพลังงานโดยอวิชา ด้วยความไม่รู้ ตัวพลังงานคือตัวปฏิสนธิจิต จิต ปฏิสนธิ นี่เราอยู่ได้ฟ้าเดียวกัน คนเราเกิดมาเหมือนกันนะ เราอยู่ได้ฟ้าเดียวกัน แต่พออยู่ได้ฟ้า เดียวกัน เห็นไหม แรงกดและแรงยก เวลาแรงกดขึ้นมา นี่กด แรงกดและแรงยก ถ้าแรงยก แรง ยกคือมรรค แรงยกคือความปรารถนาดี แรงกด ความกด เราอยากมีอำนาจวาสนา นี่เราจะกด อยากจะนั่งอยู่บนหัวคน ไม่มีใครเขาให้นั่งหรอก

แรงกดนะกดเท่าไรก็ได้ แรงยก เห็นไหม เรายกทุกๆ คนขึ้น เรายกทุกคนขึ้น นี่เรา ทำคุณงามความดี องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้ปรารถนาสิ่งใดเลย รือสัตว์จันสัตว์ ปรารถนาดีกับเขาทั้งนั้นนะ ชี้ทาง บอกทางเขา ปรารถนาดีกับเขาทั้งนั้นเลย นี่เพราะไม่ต้องการ

สิ่งใดเลย จนปัจจุบันนี้ ๒,๐๐๐ กว่าปี ๕,๐๐๐ ปีนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดาของเรา เราทำไมเชื่อถือ เราทำไมยอมรับล่ะ? เรายอมรับเพราะท่านปรารถนาดีกับเรา ท่านชี้ทางบอกทางเรานะ แต่ถ้าเป็นกิเลสต้นหาความทะยานอยากนี้แรงกด แรงกดกดเท่าไรก็ไม่อยู่หรือ แรงยกล่ะ?

นี่แรงกดและแรงยกมันเกิดมาจากใจของเรา ถ้าเกิดมาจากใจของเรา ถ้าแรงยกล่ะ? แรงยกมันต้องใช้กำลัง ถ้าแรงยกใช้กำลัง เห็นไหม เราปรารถนาดี เราทำคุณงามความดีต้องใช้กำลัง ถ้าใช้กำลังขึ้นมาเราต้องมีสติปัญญาของเรา แรงกดเราเข้าใจว่าแรงยก แรงยกเราบอกว่าเป็นแรงกด แรงยกมันเหนื่อย มันลำบาก มันลำบาก แรงกดนี้ไม่ต้องทำอะไรมันไหลไปเลยนะ แรงกดของกิเลสใจ ของอวิชชาใจ แรงกดไม่ต้องทำอะไรมันมีของมัน

เราเกิดได้ฟ้าเดียวกันนะ นี่เวลาสังคม เวลาความขัดแย้งทางสังคม สังคมที่เขามีการแข่งขัน เห็นไหม เพราะแรงกด แรงยก สังคมมันถึงมีการพัฒนาไป ถ้าสังคมไม่มีแรงกดและแรงยก มันจะมีการพัฒนาไปไหม? นี่พูดถึงสังคมนะ แล้วเราอยู่กับสังคมนั้น แต่แรงกดและแรงยกในใจเราล่ะ? แรงกดและแรงยกของใจเป็นปัจจัยจัดตั้ง ความสุข ความทุกข์ที่เผลอนใจนี้เรารู้ของเราเอง พอเรารู้ของเราเอง แล้วเราจะบริหารจัดการอย่างไร?

ถ้าเราบริหารจัดการ เห็นไหม นี่มรรค มรรคเกิดจากการบริหารจัดการความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของเรา เราพยายามจัดการความรู้สึกรู้สึกนึกคิดนี้ให้มันเป็นประโยชน์กับเรา แล้วเป็นประโยชน์นะ เป็นประโยชน์ของเด็กๆ พ่อแม่ไม่ดู ไม่ค่า พ่อแม่ส่งเสริม นี่เป็นความปรารถนาของเด็ก ถ้าความปรารถนาของผู้ใหญ่ เด็กถ้ามันไม่มีความรับรู้ มันออกไปสังคมมันก็เป็นเหยื่อเขาใช้ไหม?

นี่ก็เหมือนกัน ความรู้สึกนึกคิดของเรา นี่สิ่งที่เป็นความปรารถนาดี ความอะไร สิ่งนี้เราจะพัฒนาของเรา เด็กๆ มีศรัทธาความเชื่อนะ โอ๊ย ไปวัดนะ ไปวัดนะพระก็ต้องโอ้อธิ โอ๊ย ทำความดีขนาดนี้ ไปวัดพระก็ อู๊ย ต้องดูแล นี่สิ่งที่ดีกว่านี้ยังมีอยู่ เห็นไหม ไปวัด วัดเป็นอารามิกเป็นที่อยู่ของผู้ทรงศีล ผู้ที่ทรงศีลเขาต้องการความสงบระงับ นี่สัปปายะ สถานที่ที่เป็นสัปปายะ หมู่คณะเป็นสัปปายะ อาหารเป็นสัปปายะ ครูบาอาจารย์เป็นสัปปายะ

สัปปายะคือที่ความสงบสงัดใช้ไหม? เราเข้ามาใหม่ เราก็ยังไม่เข้าใจว่าทำไมเขาต้องต่างกันอยู่ โอ้อโฮ พระที่นี้ไม่ถูกกันหรือ? โอ๊ย ไม่คุยกันเลยนะ โอ๊ย ต่างคนต่างอยู่นะ โอ๊ย พระที่นี้เห็นแก่ตัว นี่เพราะว่ามันยังเด็กอยู่ เห็นไหม เราไปวัด ไปวัดทำไมพระไม่โอ้ สิ่งทีโอ้นั้นนะ

มันเรื่องของกิเลสทั้งนั้นแหละ สิ่งที่เราทำของเราเอง เห็นไหม บัจฉิตตัง เราจะพัฒนาของเรา เรา จะยืนอยู่ คูตีเราออกเรือไป เรามีเรือแคนู ออกไปกลางทะเลไปเจอพายุ ไปเจอสิ่งพายุร้าย เราจะ ฝ่าคลื่นลมนั้นไปได้อย่างไร?

ชีวิตของเรา เห็นไหม ถ้าเราพัฒนาของเรา ถ้าเกิดความโลภ ความโกรธ ความหลง นี่พายุ ร้ายมันพัดกระหน่ำหัวใจเรา ถ้าเราไม่มีพัฒนาการของเราเลย สิ่งที่จะโ้ก้นอยู่อย่างนั้นนะ นี่ถ้า โ้เรา ก็ออกทะเลไม่ได้ ถ้าเราออกทะเลนะ นี่วิญญู กามภพ รูปภพ อรูปภพ จิตนี้จะท่องเที่ยวไป ในวิญญู จิตนี้จะมีสติปัญญาพาหัวใจนี้พ้นไปจากวิญญู เราจะพ้นจากวิญญูมันต้องพัฒนาการ ของมันใช่ไหม? ถ้าเราพัฒนาการของเรา นี่สิ่งที่เป็นสัปปายะเราเห็นนะ พระทั้งหมด หรือสังคม ในสังคมนั้นเขาไม่พูดกันเลย เขานั่งเฉย เราไปนั่งพ่ล่ล่มาๆ อยู่คนเดียวเราเป็นคนบ้านะ

นี่สภาวะแบบนั้นมันจะสอนเรา ถ้าเราไปอยู่ในสังคมอย่างนั้น เขาไม่พูดกันเพราะอะไร ละ? นี่เขาไม่พูดกันนะ แต่ความรู้สึกนึกคิดในหัวใจเขาเนี่ยสว่างโพล่งนะ คนไม่พูดกันด้วยปาก เห็นไหม เขาบอกว่าพระเขาปฏิบัติเขาบอกไม่พูด แต่มีสมุดไว้เล่มหนึ่งเขียนทั้งวัน เขียนทั้งวัน เขียนไม่ทัน นี่คือว่าไม่พูดไง เราไม่พูด แต่หัวใจ ความรู้สึกนึกคิด พลังงานนี้ใครยับยั้งไม่ได้ หรอก ความฟุ้งซ่าน ความวิตกกังวล ความต่างๆ มันมีของมันอยู่ ถ้ามีของมันอยู่ เราจะต้องรักษา ของเรา

ถ้าเรารักษาของเรา เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมนี้รู้จักวิธีการรักษา ใจ แล้วรู้จักการพาหัวใจออกไปวิปีศสนา พาหัวใจนี้ออกไปทำงาน ไม่ใช่ว่ารักษาไว้นะ เหมือน ก้อนหิน เอาก้อนหินมาวางไว้ ก้อนหินนะ นายช่างผู้ที่ฉลาด เขาเอามาเรียงกันๆ เป็นกำแพงนะ เขาเอามาเรียงๆ กัน เขาเอามาก่อสร้างบ้านก่อสร้างเรือนได้

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่เราจะไปกดไว้ กดไว้เฉยๆ โดยที่ไม่ใช้ปัญญามันเป็นไปไม่ได้หรือ เวลาที่มัชฌิมาปฏิบัติ ความสมดุลของมัน แต่ถ้ามันอัดตกลมถานุโยค กามสุขัลลิกานุโยค ความ สดุดโ่่งไปสองข้าง แล้วสิ่งที่มัชฌิมาปฏิบัตินี้เราทำอย่างไร? ถ้าเราทำอย่างไรนะ เราทำความ สงบของใจเข้ามา ถ้าใจมันสงบเพราะอะไร? เรามองสิ ถ้าจิตใจของคนสงบนะ มันอยู่ที่ไหนมันก็ อยู่ได้ แต่ถ้าจิตใจไม่สงบ เรานั่งอยู่นี้หัวใจมันเดือดพล่าน พอมันเดือดพล่านนะมันหาที่ระบาย นี่ แล้วไม่มีใครฟังมันนะ มันก็ไปเที่ยวโพล่งๆ ให้คนฟัง โ้คนฟังเขาก็รำคาญจะตาย เพราะเขา ต้องการความสงบ

แต่ถ้าเรารักษาใจของเรา พอเรารักษาใจของเรา พอจิตมันสงบมันรู้เลยนะ นี่รู้ที่ว่าความสงบ ความวิเวก สิ่งนี้สิ่งที่แสวงหา เรานะอยู่ในสังขม เขาต้องมีพรสพสมโภช เขาต้องมีงานรื่นเริง เขาต้องมี อู๋อู๋ มีศักราชไปหมดเลย แต่ถ้าในการปฏิบัติ เห็นไหม อยู่โคนไม้ รักษาใจของตัวเอง ถ้าใจมันสงบนะ “สุขสิ่งใดเท่ากับจิตสงบไม่มี”

ถ้าจิตมันสงบระงับนะมันจะมีความสุขของมันมาก ถ้ามีความสุขของมัน เห็นไหม นี่คนที่ทำความสงบของใจจนหลงได้ว่าเป็นนิพพานนะ ไซ้ มันสงบระงับจากกิเลสตัดทอนความทะยานอยากที่มันแสดงตัว แต่อวิชชา แต่สังโยชน์ที่มันร้อยรัดใจไว้ มันยังไม่ได้ปลดเปลื้อง ถ้าไม่ปลดเปลื้อง เห็นไหม เวลาเข้ามาสมมติ เวลาตายไปไปเกิดเป็นพรหม พรหมเพราะเขารักษาจิตเขามั่นคง

นี่ถ้าเป็นพรหม พรหมนี้ผัสสาหาร ถ้าเป็นทเวदानีวิญญาณาหาร วิญญาณคืออารมณ์ความรู้สึก ถ้าเป็นมนุษย์นี่กวางพิงการอาหาร ถ้าพูดถึงออกจากวัฏฏะไป จะเข้ามาในวัฏฏะละ? ออกจากวัฏฏะไปคือพ้นไปจากกิเลส เจตนา มโนสัญญาเจตนาหาร มโน เห็นไหม มโนมิงปี นิพพิทเทติ มโนก็ทิ้ง แม้แต่ความรู้สึกนึกคิดมันเกิดจากมโน เกิดจากภพ แม้แต่ภพเราก็ได้ทำลายมันแล้ว แล้วเวลาพระอรหันต์ที่ว่าสิ้นกิเลสไปแล้วมาสื่อสังคมกับโลกได้อย่างไร? พระอรหันต์ตายไปแล้ว พระอรหันต์ไม่มีแล้ว แล้วพระอรหันต์จะมาสอนลูกศิษย์ลูกหาได้อย่างไร?

นี่มโนสัญญาเจตนาหาร นี่ผลของวัฏฏะนะ ถ้าการเวียนตายเวียนเกิด นี่เวียนตายเวียนเกิดไป ถ้าเรารักษาจิตของเรา ถ้าจิตมันสงบ เห็นไหม ความสุขสิ่งใดเท่ากับจิตสงบไม่มี ความสงบนี้สงบจากความฟุ้งซ่าน สงบจากโลก แต่เราพาใจเราออกวิปัสสนา มันจะร้อยคั่นเอาจิตนี้มากางออก แล้วพิจารณาของมันว่ามันมีสิ่งใดอยู่ในจิตได้สำนึกนั้น เวลามันมีสิ่งใดนี้มันนอนเนื่องมากับใจ อวิชชามันนอนเนื่องมากับความรู้สึกนึกคิด

คุณน้ำใสติ แล้วน้ำผสมไปด้วยสิ่งสกปรกโสโครก นี่น้ำใส น้ำสะอาด น้ำสะอาด แต่น้ำสะอาดจริงๆ มันไม่มี ในน้ำใสขนาดไหนมันก็มีเชื้อโรค มีจุลินทรีย์ มันมีของมันทั้งนั้นแหละ มันต้องมีของมัน น้ำใสแท้ๆ ไม่มี ถ้าน้ำกลั่น เห็นไหม เขาจะบอกว่าน้ำกลั่นมันเป็นน้ำสะอาดบริสุทธิ์ น้ำใสๆ นี่จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่ส่องใส เพราะจิตเดิมแท้มันก็เป็นน้ำใสๆ มันก็มีตัวตนไซ้ไหม? มันก็มีภพไซ้ไหม? มีสถานที่ไหม? แต่ถ้ามันทำลายหมดแล้วนี่นิพพาน

นิพพานคือไม่มีอะไรเลยแต่มีนะ ถ้าไม่มีอะไรเลย พอไม่มีอะไรก็ว่างๆ ใจ ใจพวกคนบ้า มันก็ว่านิพพานใจ นิพพานแบบคนบ้าใจ เพราะมันขาดสติ มันไม่เห็นตัวมันเอง แต่ถ้านิพพานนะ มันพ้นไปจากวิญญูะ พอพ้นไปจากวิญญูะนี่เพราะอะไรล่ะ? เพราะเราพาใจเรารื้อค้น เห็นไหม งานของโลกนะ กรรมกรอาบน้ำห้องต่างน้ำได้เงินเดือนเท่านั้น ผู้บริหารองค์กรนั้นได้เงินเดือนมากกว่า ผู้ที่กำหนดนโยบายเจ้าขององค์กร เขาได้ผลประโยชน์มากกว่า

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่เป็นปัญญาที่ละเอียด ละเอียด ละเอียดเข้าไป ผลตอบแทนมันมากกว่า ฉะนั้น เราบอกว่าพวกนี้ไม่ทำงาน ไม่ทำอะไรเลย เห็นไหม พระบวชแล้วก็ทำอะไรเลย นี่งานอันละเอียดนะ งานภายในนะผลตอบสนองมันมหาศาลมาก แต่ แต่จะรักษาใจนี้ได้อย่างไร? รักษาใจนี้ เพื่อเอาใจนี้มาเพื่อประโยชน์กับเรา นี่แรงกด แรงยก ถ้าแรงกดนี่ก็เลสมันกด แรงยกคือมรรคมันจะยกขึ้น ฉะนั้น แรงกด แรงยกมันก็มีผลตอบสนองไป โมเมนตัมมันมี มันจะหมุนของมันไป นี่จิตมันมี ความรู้สึกมันมี

นี่เราเกิดมาพบพุทธศาสนา นี่เป็นผลของวิญญูะนะ ผลของธรรมที่เราศึกษา แล้วถ้าใครพิจารณาใจของตัวเองเข้ามานะ มันเป็นผลใจ เป็นธรรมะส่วนตน ถ้าธรรมะส่วนตน เห็นไหม บังคับตั้ง สันติวิญญูะใจ ใจดวงนั้นจะรู้ได้ แต่เวลาศึกษาธรรมๆ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นธรรมสาธาณะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา วางธรรมและวินัยนี้ไว้ เราศึกษาของเรา ศึกษาของเราเป็นทฤษฎี เป็นสัญญา แล้วเราปฏิบัติขึ้นมามันจะเป็นความจริงของเราขึ้นมา ถ้าเป็นความจริงของเราขึ้นมา นี่มันจะเป็นประโยชน์มาก

นี่ปริยัติ ปฏิบัติ ปริยัติคือการศึกษา ศึกษาคือนึกแก้ว นกขุนทอง แต่ไม่มีการศึกษาเลยเราก็ตปฏิบัติไม่ได้ แต่ปฏิบัติมันจะได้น้ำได้เนื้อมา มันจะได้ข้อเท็จจริงมา แต่ถ้าปฏิบัติไป ข้อเท็จจริงนี่งานที่ละเอียด การกระทำมันต้องมีความผิดพลาดเป็นธรรมดา ถ้ามีความผิดพลาดโดยไม่มีเจตนา ความผิดพลาดของเราโดยที่กิเลสมันหลอกนี่น่าสงสารมาก แต่ส่วนใหญ่พอคนมันผิดพลาดไปแล้วมันตกกระไดพลอยโจน พอมันผิดพลาดไปแล้วมันบอกความผิดนี้เป็นความถูก แล้วพยายามตะแบงๆ การปฏิบัติมันถึงไม่เข้าไปสู่สังขาร

ถ้าเข้าไปสู่สังขารนะ มรรคญาณ มรรคมีหนึ่งเดียว นี่ความเห็นต่างของพระอรหันต์ใน เรื่องอริยสัจไม่มี แต่อ่านาจาสนาบารมี ความหยาบ ละเอียดของพระอรหันต์มี แต่ว่าความเห็นต่างในอริยสัจไม่มี ทีนี้เพียงแต่ว่าผู้ที่เข้าไม่ถึง เห็นไหม เวลาพูดธรรมะ นี่ความแตกต่างมัน

พิสูจน์ได้ว่าเวลาหลงผิดไปแล้วตะแบง แต่ถ้ามั่นตะแบงไปมันก็ดินพอกหางหมู ทิฐิमानะมัน
สะสมไปเรื่อยๆ แต่ถ้าเราปฏิบัติให้ถูกต้องดั่งมัจฉาจะเป็นความจริงของเรา

นี่เราอยู่ได้ฟ้าเดียวกันนะ ถ้าอยู่ได้ฟ้าเดียวกัน เราจะเมตตา เราจะสงสาร แล้วเราจะรักษา
ใจของเรา เพราะในฟ้าเดียวกันนี้พูดถึงเรื่องสังคัม แต่ในหัวใจเรานะ ในหัวใจของเราเป็นเรื่อง
ส่วนตัว ในการปฏิบัติเป็นเรื่องส่วนตัวเท่านั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเราเป็นผู้ชี้
ทาง ผู้ที่ประพฤติปฏิบัตินั้นจะได้ข้อเท็จจริง เราเป็นศากยบุตรพุทธชิโนรส เราเป็นบริษัท ๔ เรา
จะทำความจริงของเรา

เราทำบุญกุศลเพื่อบุญกุศลของเราแล้ว ทำบุญกุศลเพื่ออำนาจวาสนา เพื่อให้จิตใจเป็น
สาธารณะ แต่เวลาทำขึ้นมามันมีมรรค มีข้อเท็จจริง มีเหตุ มีผล มีการกระทำในหัวใจ แล้วมันจะ
รู้ธรรมจริงๆ เอวัง